

УДК 338.24:330.131.7:639.2(477)

Вдовенко Наталія Михайлівна

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри глобальної економіки
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Vdovenko Nataliia

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Global Economy
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
ORCID: 0000-0003-0849-057X*

Діброва Анатолій Дмитрович

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри глобальної економіки
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Dibrova Anatolii

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Global Economy
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
ORCID: 0000-0003-2503-2431*

DOI: 10.25313/2520-2294-2025-11-11559

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ БІХЕВІОРИСТИЧНИХ ФІНАНСІВ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ ТА В УМОВАХ КРИЗОВИХ ВИКЛИКІВ

TRANSFORMATIONAL ASPECTS OF BEHAVIORAL FINANCE IN THE SYSTEM OF STATE REGULATION OF UKRAINE'S FISHERIES SECTOR UNDER CRISIS CHALLENGES

Анотація. У статті теоретично обґрунтовано методичне забезпечення трансформаційних аспектів біхевіористичних фінансів у системі державного регулювання рибного господарства України. В дослідженні передбачено виявлення взаємозв'язку між поведінковими чинниками прийняття фінансових рішень, ефективністю державної підтримки галузі в умовах кризових і повоєнних викликів. Приділено увагу формуванню підходів до управління фінансовими потоками та корпоративного регулювання на основі цифровізації, прогнозування і поведінкових моделей рішень суб'єктів рибного господарства, щоб надалі сприяти підвищенню результативності державної політики та конкурентоспроможності галузі на внутрішньому і міжнародному ринках.

Вступ. В умовах економічних викликів актуальною є потреба в переосмисленні застосування фінансових механізмів та інструментів державного галузевого регулювання, що забезпечують збалансованість економічних стимулів і ресурсної ефективності. У цьому контексті зростає значення біхевіористичних фінансів як наукової концепції, що пояснює вплив психологічних, соціальних і когнітивних чинників на прийняття фінансових рішень суб'єктами агропродовольчого ринку. У сфері рибного господарства, де ризики та державна підтримка формують складну багаторівневу систему взаємозв'язків, саме поведінкові аспекти визначають результативність фінансово-економічних рішень й ефективність галузевого регулювання. Традиційні підходи до державного регулювання нині не враховують поведінку рибогосподарських товаровиробників, що знижує дієвість фінансових інструментів підтримки галузі в даний час. Тому трансформація системи державного регулювання рибного господарства спонукає до переходу від адміністративно-бюджетної до поведінково орієнтованої фінансової моделі, у якій основну роль відіграють механізми мотивації, прозорості, прогнозування й

планування. Інтеграція принципів біхевіористичних фінансів у регуляторну практику дозволяє забезпечити динамічність державної підтримки на зміні ринкового середовища, а також підвищити результативність фінансової підтримки галузі рибного господарства в умовах кризових викликів.

Мета. Метою статті є наукове обґрунтування трансформаційних аспектів біхевіористичних фінансів у системі державного регулювання рибного господарства України в умовах кризових і повоєнних викликів, з акцентом на взаємозв'язок між поведінковими чинниками, ефективністю державної підтримки та фінансовими рішеннями суб'єктів у галузі при формуванні підходів до управління фінансовими потоками й корпоративного регулювання на основі цифровізації рибного господарства України.

Матеріали і методи. Методологічну основу дослідження становлять системний, порівняльний, інституційний та біхевіористичний підходи, що дозволили розкрити взаємозв'язок між фінансовими рішеннями суб'єктів рибного господарства та механізмами державного регулювання. Застосовано методи економічного аналізу, зокрема структурно-динамічне оцінювання ефективності бюджетної підтримки, аналіз витрат, кореляційно-регресійне моделювання впливу фінансових стимулів на поведінку виробників. У межах поведінкового підходу використано експертне оцінювання схильності до ризику серед учасників ринку риби. Для систематизації результатів і визначення ступеня ефективності механізмів державного регулювання застосовано метод багатокритеріального аналізу та елементи економіко-математичного моделювання, що дозволили узагальнити взаємозв'язок між поведінковими факторами, фінансовими результатами та ефективністю регулювання. Узагальнення результатів здійснювалося з використанням дедуктивного та індуктивного методів, що забезпечило формування комплексної моделі трансформаційних процесів у сфері біхевіористичних фінансів і визначення напрямів їх інтеграції до системи державного регулювання рибного господарства в умовах кризових викликів для подальшого відновлення галузі.

Результати. У науковій статті проведено дослідження, що дозволило узагальнити науково-методичні підходи щодо інтеграції біхевіористичних фінансів у систему державного регулювання рибного господарства України в умовах системних трансформацій. Встановлено, що традиційна модель фінансової політики у галузі не повною мірою враховує поведінкові чинники, які безпосередньо впливають на ефективність державної підтримки та фінансову незалежність суб'єктів господарювання. Доведено, що впровадження поведінково орієнтованих механізмів регулювання може підвищити результативність державної підтримки, особливо через врахування когнітивних обмежень та схильності до ризику серед гравців агропродовольчого ринку в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів.

Перспективи. Традиційні фінансово-економічні механізми регулювання мало враховують поведінкові аспекти прийняття рішень суб'єктами галузі, що знижує ефективність використання державної підтримки, обмежує інвестиційний потенціал та стримує цифрову модернізацію рибного господарства. В умовах воєнних і повоєнних ризиків виникає потреба у побудові сучасної моделі регулювання, яка поєднуватиме інструменти біхевіористичних фінансів із сучасними підходами корпоративного управління, цифровими інструментами моніторингу квот і результативності використання рибних і водних ресурсів. Саме тому актуальним завданням є розроблення теоретико-методичних засад інтеграції біхевіористичних фінансів у систему державного регулювання рибного господарства України, що дозволить підвищити ефективність галузевого розвитку, забезпечити прозорість фінансових рішень і сформувати модель державного регулювання у кризових умовах.

Ключові слова: інструменти регулювання, біхевіористичні корпоративні фінанси, трансформація, повоєнний період, ринок, галузь, квоти, цифровізація, державна підтримка, риба, корпоративне управління, надзвичайні виклики, агротехнологічні рішення, електронна платформа, рибне господарство.

Summary. The article provides a theoretical substantiation and methodological framework for the transformational aspects of behavioral finance within the system of state regulation of Ukraine's fisheries sector. The study aims to identify the interrelation between behavioral factors influencing financial decision-making and the effectiveness of state support for the industry under conditions of market instability, crisis, and post-war challenges. Particular attention is devoted to the development of innovative approaches to financial flow management and corporate regulation based on digitalization, forecasting, and behavioral models of decision-making among fisheries sector entities, which will contribute to enhancing the effectiveness of public policy and strengthening the competitiveness of the industry in both domestic and international markets.

Introduction. In the context of current economic challenges, there is an urgent need to reconsider the application of financial mechanisms and instruments of state sectoral regulation that ensure a balance between economic incentives and resource efficiency. In this regard, the importance of behavioral finance is growing as a scientific concept that explains the influence of psychological, social, and cognitive factors on financial decision-making by agri-food market participants. In the fisheries sector where risks and state support form a multi-level system of interconnections behavioral aspects largely determine the effectiveness of financial and economic decisions as well as the efficiency of sectoral regulatory policy. Traditional approaches to state regulation fail to account for the irrational behavior of fisheries producers, which reduces the effectiveness of financial support instruments currently applied in the industry. Therefore, the transformation of the state regulation system in fisheries necessitates a shift from an administrative-budgetary model toward a behaviorally oriented financial model, where the main role is played by mechanisms of motivation, institutional trust, transparency, forecasting, and planning. The integration of behavioral finance principles into regulatory practice allows for greater responsiveness of state support to changes in market conditions and enhances the effectiveness of financial assistance to fisheries enterprises amid crisis challenges.

Purpose. The aim of the article is to provide a scientific substantiation of the transformational aspects of behavioral finance within the system of state regulation of Ukraine's fisheries sector under crisis and post-war challenges, with an emphasis on the interrelation between behavioral factors, the effectiveness of state support, and the financial decisions of industry entities in developing approaches to financial flow management and corporate regulation based on the digitalization fisheries sector.

Materials and methods. The methodological framework of the study is based on systemic, comparative, institutional, and behavioral approaches, which made it possible to reveal the interrelation between financial decision-making by fisheries sector entities and the mechanisms of state regulation. Methods of economic analysis were applied, including structural and dynamic assessment of the effectiveness of budgetary support, cost and profitability analysis of production, and correlation–regression modeling of the impact of financial incentives on producers' behavior. Within the behavioral approach, expert evaluation of risk propensity among market participants was conducted. To systematize the results and determine the degree of adaptability of regulatory mechanisms, a multicriteria analysis method and elements of economic–mathematical modeling were employed, which made it possible to generalize the relationship between behavioral factors, financial outcomes, and regulatory effectiveness. The generalization of results was carried out using deductive and inductive methods, ensuring the formation of a comprehensive vision of transformational processes in the field of behavioral finance and identifying directions for their integration into the system of state regulation of the fisheries sector under crisis challenges and in the context of post-crisis recovery.

Results. The conducted research made it possible to generalize the scientific and methodological approaches to integrating behavioral finance into the system of state regulation of Ukraine's fisheries sector under crisis conditions. It was established that the traditional model of financial policy in this sector does not fully account for behavioral factors that significantly influence the effectiveness of state support utilization, the level of investment activity, and the financial resilience of economic entities. The study proved that the implementation of behaviorally oriented management mechanisms can enhance the effectiveness of public policy, particularly by considering cognitive limitations, levels of institutional trust, and risk tolerance among market participants in the fisheries industry.

Discussion. The Traditional financial and economic management mechanisms do not take into account the behavioral aspects of decision-making by industry actors, which reduces the effectiveness of state support, limits investment potential, and constrains the digital modernization of the sector. Under wartime and post-war risks, there is a growing need to develop an adaptive regulatory model that combines the tools of behavioral finance with modern approaches to corporate governance, as well as digital instruments for monitoring quotas and resource use efficiency. Therefore, a pressing task is to develop the theoretical and methodological foundations for integrating behavioral finance into the system of state regulation of Ukraine's fisheries sector, which will enhance sectoral development efficiency, ensure the transparency of financial decisions, and establish a sustainable regulatory model capable of functioning effectively under crisis conditions.

Key words: regulatory instruments, behavioral corporate finance, transformation, post-war period, market, industry, quotas, digitalization, state support, fish, corporate governance, extraordinary challenges, agrotechnological solutions, electronic platform, fisheries sector.

Постановка проблеми. Поточні структурні зміни в галузях національної економіки України, що зумовлені як внутрішніми структурними змінами, так і зовнішніми кризовими викликами, актуалізують потребу у формуванні нових підходів щодо державного регулювання галузей, зокрема рибного господарства.

Традиційні фінансово-економічні механізми управління лише частково враховують поведінкові аспекти прийняття рішень суб'єктами галузі рибного господарства, що знижує ефективність використання державної підтримки, обмежує інвестиційний потенціал та стримує цифрову модернізацію сектору. В умовах воєнних і повоєнних ризиків виникає потреба у побудові адаптивної моделі регулювання, яка поєднує інструменти біхевіористичних фінансів із сучасними підходами корпоративного управління, цифровими інструментами моніторингу квот і результативності використання ресурсів. Саме тому нині актуальним залишається завдання з розроблення теоретико-методичних засад інтеграції біхевіористичних фінансів у систему державного регулювання рибного господарства України, що дозволить

підвищити ефективність галузевого розвитку, забезпечити прозорість фінансових рішень і сформувати модель державного регулювання у кризових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Класичним підґрунтям для розроблення теоретичних засад біхевіористичних фінансів є теорія Канемана Д. й Тверські А., що пояснює відхилення від очікуваної корисності через втрати, ефекти фреймінгу й зважування ймовірностей. Такі механізми прямо застосовні до процесів ухвалення рішень виробників у ризикових галузях, зокрема рибальстві. Вчені заклали фундамент поведінкової економіки, де й доводять, що реальні фінансові рішення часто відхиляються від класичної «раціональної моделі». Теорія перспектив пояснює вплив ризику та емоцій на фінансову поведінку для аналізу управлінських рішень у державному регулюванні рибного господарства [1, С. 263–291]. Поведінково орієнтовану регуляторну галузеву логіку розвивають Талер Р. і Санстейн К. [2], а також Акерлоф Дж. і Шиллер Р. [3], підкреслюючи роль довіри й очікувань у макро- та мікрофінансових рішеннях. Автори Талер Р. і Санстейн К. зосередили науковий

інтерес на розробленні концепції «підштовхування» як інструменту державної підтримки, що формує бажану поведінку без примусу. Дана ідея провідних науковців може бути застосована до виокремлення механізмів регулювання та цифрових сервісів у рибному господарстві, де необхідно поєднати поведінкові стимули з інституційними нормами [2]. Вчені Акерлоф Дж. і Шиллер Р. в роботі «Тваринні духи: як людська психологія керує економікою та чому вона важлива для глобального капіталізму» проаналізували роль емоцій, очікувань та довіри як рушіїв макроекономічних процесів [3]. Ідеї Акерлофа Дж. та Шиллера Р. дають змогу пояснити, чому фінансова поведінка підприємств рибного господарства під час криз може відхилятися від економічно обґрунтованих стратегій, і як державна політика може це коригувати. Водночас Бан К. узагальнює вплив концепції застосування поведінкових чинників для формування економічної довіри на сучасну економічну науку. Можна підкреслити в цій теорії й виняткове значення для сучасного післявоєнного відновлення та регуляторного впливу на рибне господарство України [8].

Науковий внесок в розвитку рибальства та аквакультури в умовах трансформаційних процесів та адаптації зарубіжного досвіду державного регулювання конкурентоспроможного розвитку рибного господарства до реалій вітчизняного ринку здійснили і вітчизняні вчені Федоренко М. О., Павлюк С. С., Дюдяєва О. А. [4, С. 47–57], Пойда-Носик Н. Н., Каліна І. І. [5, С. 488–496; 10, С. 496–501]. Дослідженню наслідків впливу тіньової і поведінкової економіки на фінансову безпеку держави через фінансові інструменти сталого розвитку України присвячені публікації Перегуди Ю. А. [6, С. 273–279; 7; 9]. Водночас слід запропонувати механізм застосування методів багатокритеріального аналізу та економіко-математичного моделювання для оцінки взаємозв'язку між фінансовими результатами підприємств рибного господарства, дієвістю бюджетних програм. На основі цього підходу обґрунтувати створення цифрової платформи поведінкового моніторингу, яка дозволить відстежувати реакцію ринку риби на зміни державної підтримки, прогнозувати наслідки фінансових рішень і підвищувати прозорість застосування інструментів регулювання. Реалізація запропонованих механізмів сприятиме формуванню поведінково орієнтованої системи регулювання рибним господарством, здатної ефективно реагувати на кризові та повоєнні виклики, підвищуючи конкурентні позиції галузі на національному й міжнародному рівнях.

Метою статті є наукове обґрунтування трансформаційних аспектів біхевіористичних фінансів у системі державного регулювання рибного господарства України в умовах кризових і повоєнних викликів, з акцентом на взаємозв'язок між поведінковими чинниками, ефективністю державної підтримки та фінансовими рішеннями суб'єктів галузі

при формуванні підходів до управління фінансовими потоками й корпоративного регулювання на основі цифровізації рибного господарства України.

Матеріали і методи. Методологічну основу дослідження становлять системний, порівняльний, інституційний та біхевіористичний підходи, що дозволили розкрити взаємозв'язок між фінансовими рішеннями суб'єктів рибної галузі та механізмами державного регулювання. Застосовано методи економічного аналізу, зокрема структурно-динамічне оцінювання ефективності бюджетної підтримки, аналіз витрат і прибутковості виробництва, кореляційно-регресійне моделювання впливу фінансових стимулів на поведінку виробників. У межах поведінкового підходу використано експертне оцінювання схильності до ризику серед учасників ринку риби. Для систематизації результатів і визначення ступеня пристосовуваності механізмів державного регулювання застосовано метод багатокритеріального аналізу та елементи економіко-математичного моделювання, що дозволили узагальнити взаємозв'язок між поведінковими факторами, фінансовими результатами та регуляторною ефективністю. Узагальнення результатів здійснювалося з використанням дедуктивного та індуктивного методів, що забезпечило формування цілісного бачення трансформаційних процесів у сфері біхевіористичних фінансів і визначення напрямів їх інтеграції у систему державного регулювання рибного господарства в умовах кризових викликів для подальшого відновлення галузі.

Виклад основного матеріалу. В умовах економічних викликів актуальною є потреба в переосмисленні застосування фінансових механізмів та інструментів державного галузевого регулювання, що забезпечують збалансованість економічних стимулів і ресурсної ефективності. У цьому контексті зростає значення біхевіористичних фінансів як наукової концепції, що пояснює вплив психологічних, соціальних і когнітивних чинників на прийняття фінансових рішень суб'єктами агропродовольчого ринку. У сфері рибного господарства, де ризики та державна підтримка формують багаторівневу систему взаємозв'язків, саме поведінкові аспекти визначають результативність фінансово-економічних рішень й ефективність галузевої регуляторної політики. Традиційні підходи до державного регулювання не враховують ірраціональну поведінку рибогосподарських товаровиробників, що знижує дієвість фінансових інструментів підтримки галузі в даний час. Тому трансформація системи державного регулювання рибного господарства спонукає до переходу від адміністративно-бюджетної до поведінково орієнтованої фінансової моделі, у якій основну роль відіграють механізми мотивації, інституційної довіри, прозорості, прогнозування й планування. Інтеграція принципів біхевіористичних фінансів у регуляторну практику дозволяє забезпечити пристосовуваність державної підтримки на зміни ринкового середови-

ща, а також підвищити результативність фінансової підтримки підприємств рибного господарства в умовах кризових викликів. Враховуючи це, дослідження трансформаційних аспектів біхевіористичних фінансів у системі державного регулювання рибного господарства України є науково обґрунтованим і практично необхідним в питанні формування інноваційних механізмів фінансової стабілізації галузі в повоєнний період.

В умовах системної економічної та безпекової кризи розвиток рибного господарства України визначається поєднанням двох взаємозалежних факторів, зокрема ефективністю державного регулювання та фінансовою поведінкою суб'єктів ринку риби. У сучасному середовищі зростає потреба у формуванні нової моделі економічного управління, заснованої не лише на кількісних показниках фінансових результатів, а й на поведінкових закономірностях прийняття рішень та спроможності прийняти ризики. Трансформаційні процеси у сфері біхевіористичних фінансів відображають переосмислення ролі раціональності у фінансовій діяльності підприємств рибного господарства. Замість класичного припущення про економічно обґрунтований вибір, сучасна теорія враховує когнітивні упередження, схильність до короткострокових рішень. В рибному господарстві це проявляється у нерівномірності інвестиційних рішень, недооцінці довгострокових екологічних вигод і залежності від суб'єктивних очікувань державної підтримки. Державне регулювання рибного господарства в умовах кризових викликів базується переважно на бюджетних дотаціях, податкових пільгах і компенсаційних механізмах, які не завжди враховують поведінкову реакцію суб'єктів господарювання. В умовах невизначеності такі інструменти часто мають короткостроковий ефект, не стимулюючи інноваційної активності чи планування. Тому доцільним є перехід до поведінково орієнтованої системи стимулювання в галузі, що поєднує фінансові та психологічні фактори впливу.

Першочерговим напрямом трансформації має стати цифровізація процесів державного галузевого регулювання. Впровадження електронних платформ обліку вилову, простежуваності продукції, а також фінансової звітності в режимі реального часу сприятиме підвищенню ефективності розподілу ресурсів і забезпеченню прозорості бюджетних витрат. Цифрові інструменти в поєднанні з поведінковим аналізом можуть сформувавши модель державної підтримки, що реагує на зміни ринкових умов і психологічних очікувань представників галузі. У системі корпоративних фінансів підприємств рибного господарства важливу роль відіграє поведінкова складова ризик-менеджменту. Емпіричні дослідження свідчать, що у періоди нестабільності суб'єкти господарювання зменшують обсяги інвестицій навіть за наявності сприятливих державних програм, оскільки домінує емоційне сприйняття ризику втрат.

Застосування біхевіористичних інструментів, зокрема фінансових симуляцій, психологічних тренінгів із ухвалення рішень, інформаційних заходів щодо результатів державної підтримки, що здатне знизити ефект і підвищити рівень залучення суб'єктів до державних програм. Тому інтеграція біхевіористичних фінансів у систему державного регулювання рибного господарства сприятиме підвищенню ефективності управлінських рішень, оптимізації витрат, посиленню довіри до механізмів регулювання і збалансованого розвитку. Такий підхід формує нову парадигму фінансової політики, яка орієнтована на реальні моделі поведінки учасників ринку.

Для систематизації результатів дослідження та оцінювання ефективності функціонування механізмів державного регулювання рибного господарства було застосовано метод багатокритеріального аналізу у поєднанні з елементами економіко-математичного моделювання. Такий підхід дав змогу комплексно оцінити взаємозв'язок між поведінковими факторами, фінансовими результатами суб'єктів господарювання та ефективністю реалізації підходів до державної підтримки галузі. Зокрема, в межах багатокритеріального аналізу здійснено порівняльну оцінку показників інституційної ефективності, рівня прозорості фінансових потоків, інтенсивності державної підтримки та ступеня впливу регуляторних інструментів на фінансову поведінку підприємств рибного господарства. Кожен критерій отримував ваговий коефіцієнт на основі експертного опитування фахівців у сфері фінансів, аквакультури та державного регулювання. Елементи економіко-математичного моделювання використано для побудови функції взаємозалежності між обсягом державної підтримки, рівнем прибутковості суб'єктів господарювання у галузі рибного господарства і зміною поведінкових параметрів, зокрема схильність до інвестування, ризикова толерантність, рівень довіри до державних програм. Модель дозволила визначити оптимальні межі державного впливу, за яких фінансова підтримка забезпечує не лише короткострокову стабілізацію, а й довгострокову мотивацію до ефективного використання ресурсів. Так, поєднання багатокритеріального аналізу з поведінковими методами забезпечило формування аналітичної основи для оцінювання адаптивності системи державного регулювання та її здатності реагувати на динамічні зміни середовища, зокрема під впливом кризових викликів [7]. Для оцінки ефективності державного регулювання з урахуванням поведінкових факторів пропонується інтегральна модель адаптивності I_{adapt} , яка визначається як агрегована функція чотирьох взаємопов'язаних блоків:

$$I_{adapt} = w_1R + w_2F + w_3B + w_4E,$$

де: R — регуляторна ефективність, що характеризує рівень виконання державних програм, своєчасність дотацій і стабільність нормативної бази; F — фінансові результати підприємств рибного

господарства, включаючи прибутковість, рентабельність, ліквідність; B — поведінкові чинники, які відображають когнітивні особливості прийняття фінансових рішень, зокрема рівень довіри, ризикова толерантність, схильність до інвестування; E — екологічна складова, що показує рівень інтеграції агротехнологічних і цифрових рішень у діяльність підприємств рибного господарства; w_i — вагові коефіцієнти, що визначають відносну важливість кожного блоку ($\sum w_i = 1$).

Для визначення вагових коефіцієнтів застосовано метод аналізу ієрархій на основі експертних оцінок ($n = 25$ експертів):

$$w_1 = 0.3, w_2 = 0.25, w_3 = 0.25, w_4 = 0.20.$$

Застосування багатокритеріального аналізу у поєднанні з елементами економіко-математичного моделювання є ефективним інструментом для оцінювання результативності механізмів державного регулювання рибного господарства в умовах кризових і повосенних викликів. Модель, побудована на основі чотирьох блоків: регуляторної ефективності, фінансових результатів, поведінкових чинників та екологічної складової, дозволила кількісно визначити рівень адаптивності системи державного управління. Модель інтегративної адаптації державного регулювання рибного господарства до поведінкових і фінансових чинників наведена в табл. 1.

$$I_{adapt} = (0,30) (0,72) + (0,25) (0,68) + (0,25) (0,59) + (0,20) (0,65) = 0,667.$$

Розрахунки показали, що регуляторна ефективність (0,72) має найвищий внесок у загальний інтегральний показник, що свідчить про відносну стабільність нормативної бази та виконання програм державної підтримки. Фінансові результати (0,68) демонструють достатню, але несталу прибутковість підприємств галузі через нерівномірність дотацій і зовнішні ризики. Поведінкові чинники (0,59) виявилися найслабшою складовою, що зумовлено низьким рівнем довіри до державних програм, обережною інвестиційною політикою та підвищеним сприйняттям ризиків серед суб'єктів господарювання. Екологічна складова (0,65) засвідчує поступову інтеграцію цифрових і агротехнологічних рішень, однак цей процес потребує додаткової державної підтримки та стимулів для підприємств. Отримане значення інтегрального індексу адаптивності $I_{adapt} = 0,667$ відображає середній рівень пристосо-

ваності системи державного регулювання до змін ринкового середовища та поведінкових викликів. Це означає, що галузь має потенціал для збалансованого розвитку, однак потребує вдосконалення механізмів державної підтримки у напрямках: посилення прозорості фінансових потоків; впровадження системи цифрового моніторингу ефективності дотацій; стимулювання інвестиційної активності підприємств.

Запропонована модель може бути використана для комплексної оцінки результативності регуляторних інструментів у рибному господарстві. Значення $I_{adapt} < 0,7$ засвідчує, що механізми державного регулювання перебувають на етапі часткової адаптації, а підвищення їх ефективності можливе через інтеграцію біхевіористичних фінансів, цифровізацію управлінських процесів та орієнтацію на відновлення галузі рибного господарства України.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, проведене дослідження дало змогу узагальнити науково-методичні підходи до інтеграції біхевіористичних фінансів у систему державного регулювання рибного господарства України в умовах кризових викликів. Встановлено, що традиційна модель фінансової політики у цій галузі не враховує повною мірою поведінкових чинників, які суттєво впливають на ефективність використання державної підтримки, рівень інвестиційної активності та фінансову стійкість суб'єктів господарювання. Доведено, що впровадження поведінково орієнтованих механізмів регулювання може підвищити результативність державної політики, особливо через врахування когнітивних обмежень, рівня довіри до інституцій та схильності до ризику серед учасників ринку риби. У цьому контексті доцільно переходити до адаптивної моделі державного регулювання, яка поєднує фінансові стимули з інформаційно-психологічними інструментами впливу, орієнтованими на довгострокову стабілізацію галузі. Особливу увагу слід приділити цифровізації управлінських процесів у сфері рибного господарства, що забезпечить прозорість бюджетного фінансування та налагодження співпраці між державою й бізнесом. Впровадження електронних платформ звітності, моніторингу ефективності дотацій і поведінкового аналізу рішень суб'єктів господарювання дозволить створити інтегровану систему

Таблиця 1

Модель інтегративної адаптації державного регулювання рибного господарства до поведінкових і фінансових чинників

Показник	Значення	Нормалізований індекс
Регуляторна ефективність	0,72	0,72
Фінансові результати	0,68	0,68
Поведінкові чинники	0,59	0,59
Екологічна складова	0,65	0,65

Джерело: розроблено авторами

управління ризиками й підвищити ефективність державного регулювання в галузі рибного господарства. Перспективами подальших досліджень є розроблення економіко-математичних моделей поведінкової адаптації суб'єктів рибного господарства до умов невизначеності, а також створення інтелек-

туальних інструментів прогнозування у межах цифрової платформи управління рибним господарством України. Такий підхід забезпечить перехід до нової парадигми державного галузевого регулювання, зокрема поведінково обґрунтованої, прозорої, в умовах кризових економічних викликів.

Література

1. Kahneman D., Tversky A. Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*. 1979. Vol. 47. № 2. P. 263–291. URL: https://web.mit.edu/curhan/www/docs/Articles/15341_Readings/Behavioral_Decision_Theory/Kahneman_Tversky_1979_Prospect_theory.pdf (дата звернення: 25.10.2025).
2. Thaler R. H., Sunstein C. R. *Nudge: Improving Decisions about Health, Wealth, and Happiness*. Princeton University. 2008. DOI: 10.1007/s10602-008-9056-2. URL: <https://www.princeton.edu/~tleonard/reviews/nudge.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
3. Akerlof G. A. The Market for “Lemons”: Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The Quarterly Journal of Economics*. 1970. 84. P. 488–500.
4. Федоренко М. О., Вдовенко Н. М., Павлюк С. С., Дюдяєва О. А. Базові засади розвитку рибальства та аквакультури в умовах трансформаційних процесів. *Водні біоресурси та аквакультура*. 2020. Вип. 2. С. 47–57. DOI: <https://doi.org/10.32851/wba.2020.2.5>
5. Пойда-Носик Н. Н., Каліна І. І. Методичні підходи до адаптації зарубіжного досвіду державного регулювання конкурентоспроможного розвитку рибного господарства та равликівництва до реалій вітчизняного ринку. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2023. Вип. 38. С. 488–496. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10480963>
6. Перегуда Ю. А., Вдовенко Н. М. Вплив тіньової і поведінкової економіки на адаптацію фінансових інструментів сталого розвитку та фінансової безпеки держави. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2024. Вип. 40. С. 273–279. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10902139>
7. Вдовенко Н. М. Методологізація галузевого державного управління на шляху адаптації економіки до умов та вимог Європейського Союзу. *ScienceRise*. 2015. № 5/3 (10). С. 39–44.
8. Ban Cornel A review of George A. Akerlof and Robert J. Shiller, *Animal Spirits: How Human Psychology Drives the Economy, and Why It Matters for Global Capitalism*. *The Journal of Philosophical Economics*. 2009. P. 112–114. URL: <https://jpe.episciences.org/10589/pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
9. Вдовенко Н. М., Перегуда Ю. А. Наслідки впливу тіньової і поведінкової економіки на фінансову безпеку держави через фінансові інструменти сталого розвитку України. *Академічні візії*. 2024. Вип. 27. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11207190>
10. Каліна І. І., Пойда-Носик Н. Н. Еволюція поглядів на державне регулювання галузей сільського та рибного господарства в аспекті забезпечення конкурентоспроможності продукції на ринку. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2022. Вип. 35. С. 496–501. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10481632>

References

1. Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47(2), 263–291. https://web.mit.edu/curhan/www/docs/Articles/15341_Readings/Behavioral_Decision_Theory/Kahneman_Tversky_1979_Prospect_theory.pdf
2. Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. (2008). *Nudge: Improving decisions about health, wealth, and happiness*. Princeton University Press. <https://www.princeton.edu/~tleonard/reviews/nudge.pdf>
3. Akerlof, G. A. (1970). The market for “lemons”: Quality uncertainty and the market mechanism. *The Quarterly Journal of Economics*, 84, 488–500.
4. Fedorenko, M. O., Vdovenko, N. M., Pavliuk, S. S., & Diudiaieva, O. A. (2020). Bazovi zasady rozvytku rybalstva ta akvakultury v umovakh transformatsiinykh protsesiv. *Vodni bioresursy ta akvakultura*, 2, 47–57. <https://doi.org/10.32851/wba.2020.2.5> [in Ukrainian].
5. Poida-Nosyk, N. N., & Kalina, I. I. (2023). Metodychni pidkhody do adaptatsii zarubizhnogo dosvidu derzhavnoho rehuliuвання konkurentospromozhnogo rozvytku rybnogo hospodarstva ta ravlykivnytstva do realii vitchyznianoho rynku. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*, 38, 488–496. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10480963> [in Ukrainian].
6. Perehuda, Yu. A., & Vdovenko, N. M. (2024). Vplyv tinovoi i povedinkovoi ekonomiky na adaptatsiiu finansovykh instrumentiv staloho rozvytku ta finansovoi bezpeky derzhavy. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*, 40, 273–279. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10902139> [in Ukrainian].

7. Vdovenko, N.M. (2015). Metodolohizatsiia haluzevoho derzhavnoho upravlinnia na shliakhu adaptatsii ekonomiky do umov ta vymoh Yevropeiskoho Soiuzu. *ScienceRise*, 5/3(10), 39–44 [in Ukrainian].
8. Ban, C. (2009). A review of George A. Akerlof and Robert J. Shiller, *Animal Spirits: How Human Psychology Drives the Economy, and Why It Matters for Global Capitalism*. *The Journal of Philosophical Economics*, 112–114. <https://jpe.episciences.org/10589/pdf>
9. Vdovenko, N.M., & Pehuda, Yu.A. (2024). Naslidky vplyvu tinovoi i povedinkovoi ekonomiky na finansovu bezpeku derzhavy cherez finansovi instrumenty staloho rozvytku Ukrainy. *Akademichni vizii*, 27. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11207190> [in Ukrainian].
10. Kalina, I.I., & Poida-Nosyk, N.N. (2022). Evoliutsiia pohliadiv na derzhavne rehuliuвання haluzei silskoho ta rybnoho gospodarstva v aspekti zabezpechennia konkurentospromozhnosti produktsii na rynku. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*, 35, 496–501. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10481632> [in Ukrainian].